

Zastřelen, umučen, přejet tankem. Pomáháme financovat mapování válečných zločinů na Ukrajině.

8.5.2024 - Ondřej Lukáš | Člověk v tísni

Člověk v tísni od prvních dnů ruské agrese pomáhá dokumentování válečných zločinů financovat. Podporujeme jedenáct předních nevládních organizací v Ukrajině. Jejich experti vyjíždějí přímo do míst, která se ukrajinské armádě podařilo osvobodit. Vedle zaznamenávání výpovědí svědků a obětí se zaměřují i na zajišťování forenzních důkazů.

Když 24. února 2022 začaly na ukrajinská města dopadat první ruské bomby, byli ukrajinští lidskoprávníci připraveni. Pozastavili většinu projektů, během čtyřiaadvaceti hodin utvořili koalici V 5 hodin ráno a začali systematicky dokumentovat porušování lidských práv a zločiny, jež invazi od prvních minut provázejí. Opřít se mohli o zkušenosti získané po roce 2014 na okupovaném Krymu a v částech Doněcké a Luhanské oblasti. Právě tam na jaře před deseti lety ruská válka proti Ukrajině začala...

Když posloucháte svědectví o smrti tří chlapců, které okupanti bezdůvodně postříleli ve vsi Mochnatyn, přičemž jednoho z nich zmasakrovali střelou z kanonu, jímž se běžně útočí na pancéřované cíle, nebo zaznamenáváte příběh ženy, jež během ostřelování města přišla o otce a ona jeho pozůstatky musela rychle sesbírat do plastového pytle, aby se do nich nepustili hladoví toulaví psi, zamává to s vámi, nikdy nezapomenete. Neodpustíte.

Nepotrestané zlo

Jaroslav Kyryjenko nepomyslel, že se mu jeho předchozí profese bude ještě jednou hodit. V týmu Vzdělávacího domu lidských práv v Černihově se před válkou zabýval především podporou a ochranou aktivistů a novinářů, kteří v Ukrajině našli útočiště před represivními režimy. Pomáhal hlavně Bělorusům. Po ruské invazi chtěl i on, ač nemá žádné vojenské zkušenosti, bránit svou zemi se zbraní v ruce. „Jako bývalý vyšetřovatel budeš při dokumentování válečných zločinů užitečnější,“ rozhodli kolegové.

CHCI PŘÍSPĚT

Co zkušeného kriminalistu nejvíce šokovalo? „Když posloucháte svědectví o smrti tří chlapců, které okupanti bezdůvodně postříleli ve vsi Mochnatyn, přičemž jednoho z nich zmasakrovali střelou z kanonu, jímž se běžně útočí na pancéřované cíle, nebo zaznamenáváte příběh ženy, jež během ostřelování města přišla o otce a ona jeho pozůstatky musela rychle sesbírat do plastového pytle, aby se do nich nepustili hladoví toulaví psi, zamává to s vámi, nikdy nezapomenete. Neodpustíte.“

Proč si Rusové myslí, že mohou dělat, co se jim zlíbí? „Protože mají pocit beztrestnosti. Prošla jim válka v Gruzii, anexe Krymu, Donbas, všechno, co napáchali v Čečensku nebo v Sýrii. Před tím vším svět zavíral oči. Nepojmenované a nepotrestané zločiny ale vedou ke zločinům dalším, ještě krutějším. Tu lekci a facku zároveň dnes svět dostává v Ukrajině,“ uvažuje Kyryjenko. I on chce přispět k tomu, aby pachatelé zvěrstev byli potrestáni.

Několik desítek válečných zločinů se už k ukrajinským soudům dostalo. Většinou ale šlo o nepřiliš složité případy, kde pachatelé navíc přiznali svou vinu. Další tisíce zdokumentovaných zločinů by

nemusely skončit v zaprášených šanonech národního archivu. Tu naději Ukrajincům dává mezinárodní zatykač na ruského diktátora Putina a zmocněnkyni Kremlu pro práva dětí Marii Lvovou-Bělovou vydaný Mezinárodním trestním soudem loni v březnu v souvislosti s únosy ukrajinských dětí z okupovaných území do Ruska. V historickém rozhodnutí haagského tribunálu sehrály významnou roli také důkazy a svědectví shromážděné ukrajinskými lidskoprávními organizacemi.

Naděje na spravedlnost

O tom, že jejich práce má mezinárodní rozměr, nepochybuje ani ředitelka Centra pro lidská práva a demokracii Člověk v tísni Nadiia Ivanova: *„Každý agresor musí vědět, že pokud spáchá zločin s mezinárodním dopadem, ponese následky. Zdokumentované válečné zločiny by měly v budoucnu posloužit jako důkazy pro mezinárodní soudní procesy proti politickému a vojenskému vedení Ruska. Bez úsilí jednotlivců a nevládních organizací, které se spojily, aby tyto důkazy sbíraly, by desítky tisíc válečných zločinů nemohly být zdokumentovány.“*

Člověk v tísni proto od prvních dnů ruské agrese pomáhá dokumentování válečných zločinů financovat. *„Podporujeme jedenáct předních nevládních organizací v Ukrajině. Jejich experti vyjíždějí přímo do míst, která se ukrajinské armádě podařilo osvobodit. Vedle zaznamenávání výpovědí svědků a obětí se zaměřují i na zajišťování forenzních důkazů. Vytvářejí odborně zdokumentovaný materiál pro národní i mezinárodní instituce a zároveň podle potřeby poskytují obětem právní a psychologickou podporu. Pomoc poskytují rovněž aktivním představitelům ukrajinské občanské společnosti, jako jsou novináři aktivisté či dobrovolníci, kteří utrpěli ruskou agresí,“* vysvětluje Ivanova.

Při každodenním kontaktu s těmi, jimž válka fatálně zasáhla do života, hrozí více než jindy syndrom vyhoření. Sami ukrajinští dokumentátoři jsou tak zapojeni do programu psychosociální rehabilitace, který Člověk v tísni v Ukrajině rovněž zajišťuje. Daleko od kvílení sirén, v relativním bezpečí některého z lázeňských center na západní Ukrajině pomáhá pod vedením zkušených psychoterapeutů odpočinout si od válečné reality nejen jim, ale třeba také novinářům vyjíždějícím na frontu.

Ukrajinským obráncům lidských práv je zřejmé, že válečné zločiny nelze soudit uspěchaně a že konečné slovo musí mít spravedlivý soud. Práce lidí, kteří dnes v Ukrajině sbírají důkazy o válečných zločinech, je nadějí na spravedlnost pro všechny oběti války.

<https://www.clovekvtisni.cz/zastrelen-umucen-prejet-tankem-pomahame-financovat-mapovani-valecn-yh-zlocinu-na-ukrajine-11453gp>